

РОЛЬ ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У РОЗВИТКУ ДОРАДНИЦТВА

БИРИН А.І.

*Студентка 3 курсу, факультет економіки та менеджменту
Науковий керівник ЦАРУК Н.Г., викладач кафедри бухгалтерського
обліку, аналізу та аудиту ВП Національного університету біоресурсів та
природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»*

У статті проаналізовано організаційні форми інформаційно-консультативних служб, залучення вищих аграрних навчальних закладів до надання соціально - спрямованих послуг. Розглянуто перспективні напрями вдосконалення їх діяльності.

Ключові слова: консалтинг, інформаційно-консультаційні послуги

Система інформаційно-консультаційного обслуговування сільськогосподарських товаровиробників та населення набуває все більшого значення. Реалізуючи інноваційну, наукову, освітню і соціальну функції, поєднуючи науку, освіту і агропромислове виробництво, вона сприяє розвитку дорадчої діяльності в Україні, виступає каталізатором науково-технічного прогресу в сільському господарстві, сприяє поширенню нових знань і є необхідною сферою діяльності в сучасних умовах.

Важливим кроком на шляху до формування принципово нових виробничих відносин між сільськогосподарськими товаровиробниками, органами державної влади, управління, аграрною наукою та аграрною освітою відіграє розбудова Національної дорадчої служби в Україні.

Дослідженню питання підвищення ефективності діяльності дорадчих служб присвячені праці Д.С. Алексанова, О.М. Бородіної, В.А. Верби, В.М. Кошелева, М.Ф. Кропивка, В.В. Маковецького, А.П. Посадського та ін.

Незважаючи на це, ряд аспектів цієї актуальної проблеми у нових економічних умовах залишаються недостатньо вивченими і потребують більш глибоких досліджень.

Мета статті полягає в обґрунтуванні залучення вищих аграрних навчальних закладів до надання соціально спрямованих дорадчих послуг.

Історичний досвід свідчить, що головною причиною виникнення консультаційних служб майже в усіх країнах була криза сільського господарства та визнання, що без підтримки держави неможливий ефективний розвиток галузі. Лише після того, як державна інформаційно-консультаційна

служба робить свій внесок у стабілізацію економічного становища галузі (а на це йде не одне десятиліття), з'являються передумови поступового переходу до відшкодування витрат на консультаційні послуги і можливість організації приватних консультаційних служб. Активна участь держави в організації сільськогосподарського дорадництва сприяє організованому розвитку методів державного управління в умовах реформування аграрної галузі та переходу до ринкових відносин.

Основною метою діяльності служб аграрного консалтингу є поширення та впровадження у виробництво сучасних досягнень науки, техніки і технологій, а також надання сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню консультаційних послуг з питань менеджменту, маркетингу, застосування сучасних технологій та розвитку соціальної сфери села, підвищення рівня знань і вдосконалення практичних навичок прибуткового господарювання.

Створення ефективної дорадчої служби передбачає:

- завершення формування мережі і сільськогосподарських дорадчих служб на обласному і районному рівні з представництвами у сільських (селищних) радах;

- залучення закладів вищої аграрної освіти і науки для збільшення обсягів надання соціально спрямованих дорадчих послуг;

- створення системи сільськогосподарського дистанційного навчання та дорадництва;

- надання державної підтримки сільськогосподарській дорадчій діяльності шляхом виділення з державного та місцевих бюджетів на кожен рік окремим рядком коштів для фінансування Державної цільової програми сільськогосподарської дорадчої діяльності відповідно до вимог законодавства.

Як показує досвід розвинених країн світу практично всі вони розпочинали сільськогосподарську дорадчу діяльність (Extension Service, інформаційно-консультаційне забезпечення) через створення державних служб або служб при державних аграрних університетах і лише після того, як формувався позитивний імідж цих служб, накопичувався достатній обсяг інформації та досвід роботи з сільськогосподарськими товаровиробниками, вони починали створення мереж приватних служб, що здійснювали дорадчу діяльність на комерційних засадах. На сьогодні більш ніж у 200 країнах світу важко уявити ефективний розвиток сільських територій без інформаційно-консультаційного обслуговування з боку сільськогосподарських дорадчих служб. [2]

Слід зауважити, що система сільськогосподарського дорадництва у будь-якій країні світу має досить складну організаційну структуру та методологію діяльності.

На нашу думку, для підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських дорадчих служб і вирішення проблем, що стоять перед нею з питань соціально-економічного розвитку сільських територій необхідно:

– розробити порядок формування баз даних, які повинні передаватися у національний координаційний центр, в ролі якого може виступити Міністерство аграрної політики;

– необхідно вирішити питання забезпечення доступу сільськогосподарських дорадчих служб до світових баз та банків даних;

– з огляду на те, що практична побудова мережі сільськогосподарських дорадчих служб, особливо налагодження роботи з соціально-економічного розвитку сільських територій – справа нова, необхідно критично підійти до процесу підготовки й перепідготовки кадрів дорадників та експертів-дорадників.

Важливим кроком подальшого розвитку дорадництва в Україні є залучення вищих аграрних навчальних закладів до надання соціально спрямованих дорадчих послуг та сертифікація сільськогосподарської дорадчої служби відповідно до вимог Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності».

Розвитку сільськогосподарського дорадництва сприяла реорганізація колишніх колгоспів у колективні сільськогосподарські підприємства, яка відбулася в 1992-1993 роках. Тому власники цих господарств потребували знань, навичок, порад у прибутковому господарюванні, а сільські громади – у формуванні соціальної сфери села. [5]

Основними завданнями органів державного управління та агроконсалтингових служб на місцях є створення умов для ефективного функціонування аграрного ринку, організація моніторингу та прогнозування кон'юнктури ринку, надання інформаційної підтримки з питань господарської діяльності, створення та розвиток системи інформаційного забезпечення товаровиробників та інших учасників аграрного ринку.

Головне завдання дорадника у сфері підприємництва – допомога клієнту у впровадженні нововведень з тим, щоб забезпечити інноваційний розвиток його бізнесу. З метою успішної взаємодії з сільськогосподарськими товаровиробниками дорадники та експерти-дорадники повинні вміти організовувати консультаційний процес.

Досвід багатьох розвинутих країн свідчить, що на початку становлення фермерства, коли селянин ще не в змозі платити за необхідну йому допомогу, необхідна державна підтримка служби аграрного консалтингу. Так відбувалося в США, Канаді, Німеччині, Голландії, Великобританії. З часом селянин ставав заможнішим і міг сам оплачувати послуги. Відтак зменшувалася потреба у державній підтримці й почали виникати приватні консалтингові фірми.

Центральний апарат служби входить до складу Департаменту сільськогосподарства США (USDA) і працює через університетитети. Головна функція

центрального апарату служби екстеншн полягає в координації роботи партнерів у різних штатах. [3]

Департамент сільського господарства, укладає контракт з університетом, згідно з яким університету виділяються відповідні фонди для забезпечення функціонування служби екстеншн. Університети визначають проректорів з екстеншн, мають відділення з навчальної й наукової діяльності та розгалужену мережу офісів для впровадження у штаті програм екстеншн. Співробітники університетів можуть займатися діяльністю одного, двох або всіх трьох видів: навчальною, науковою та консультаційною.

Фінансується служба екстеншн США як із федерального бюджету, так і з бюджетів штатів та округів, має гранти і спонсорську допомогу.

Безумовно, як будь-яка модель служби екстеншн США має свої переваги й недоліки. До цих переваг слід віднести:

- можливість використання потужних матеріально-технічної (навчальні приміщення, дослідні й наукові лабораторії) та навчально-методичної баз навчальних закладів;
- авторитет аграрних вузів і тісні зв'язки з підготовленими ними випускниками;
- досвід та висока кваліфікація професорсько-викладацького й наукового персоналу факультетів, кафедр і лабораторій;
- широкі зв'язки навчальних закладів із науковими, адміністративними, комерційними та іншими організаціями, а також сільськогосподарськими підприємствами;
- значно вищий рівень довіри товаровиробників до консультантів, викладачів і фахівців служб, не пов'язаних безпосередньо з адміністративним апаратом, ніж до чиновників.

Якби Україна започаткувала у себе таку модель, то до переваг можна було б віднести ще й податкові пільги, оскільки освітні заклади не сплачують ПДВ і звільнені від податку на прибуток.

До недоліків такої моделі слід віднести її залежність від адміністрації університету під час вирішення фінансових питань, якщо вона не має власного розрахункового рахунка і достатньої незалежності. Але цей недолік для України можна віднести й до переваг, оскільки в університетах України чітко відпрацьований контроль за цільовим використанням бюджетних коштів. Інших, явно виражених, недоліків така модель не має.

На шляху становлення сільськогосподарського дорадництва в Україні вже зроблено чимало. Запроваджено професійне навчання сільськогосподарських дорадників за програмами базової підготовки на замовлення Мінагрополітики, дорадчих служб та їх Національної асоціації, розроблено та затверджено

навчальні програми за спеціальністю „сільськогосподарський дорадник”. Створено умови для підвищення кваліфікації сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників, викладачів вищих аграрних закладів освіти, які читатимуть курс „Основи сільськогосподарського дорадництва”.

Досвід Національного університету біоресурсів і природокористування України при створенні районних дорадчих служб підтвердив, що там, де немає навчальних закладів, досить важко підібрати кадри до дорадчої служби й організувати консультативний процес. І це є основною причиною, що мережа сільськогосподарських дорадчих служб в Україні на сьогодні недостатньо розвинена.